

QUIM TORRA: SINGLADES CULTURALS D'UN PRESIDENT A CONTRA VENT

Fèlix Villagrasa i Hernàndez

El dia 17 de maig de 2018, Quim Torra i Pla fou investit 131è President de la Generalitat de Catalunya en unes circumstàncies atípiques, marcades per la intervenció de les institucions polítiques catalanes per part del Govern espanyol, en aplicació de l'article 155 de la Constitució espanyola. Els fets del mes d'octubre (referèndum d'autodeterminació del dia 1 i declaració d'independència del 27) van desfermar una actuació dels tribunals de justícia espanyols que fins ara ha suposat l'empresonament de set càrrecs electes, dos presidents d'associacions cíviques i altres set representants populars més forçats a anar a l'exili, entre ells el president Puigdemont. Aquesta és la reacció del poder espanyol establert el 1978 a través d'un pacte entre l'estructura hereva del franquisme i els partits d'oposició reconeguts, avalat per les eleccions del 1977, que es van celebrar amb nombroses anomalies democràtiques. Un acord desigual, en què aquells que comandaven la coneguda com a "Transició" van tenir cura d'introduir els mecanismes constitucionals que avui pateixen les institucions catalanes per evitar una deriva secessionista més que probable en el cas de Catalunya i d'Euskadi, bo i evidenciant que es manté amb aquestes nacions una relació de submissió tot negant el dret d'autodeterminació reconegut pel dret internacional.

Uns instruments orgànics que ben legalment podrien arribar a la suspensió de les llibertats democràtiques i de tots els drets fonamentals en funció d'articles com el 8, el 56.1 o el 62.h, que, combinats, poden deixar el rei i l'exèrcit com a únics poders inviolables si consideren que perilla la integritat territorial de l'Estat. De fet, l'aplicació de l'article 155, el menys agressiu dels ginyos jurídics antiseparatistes, ja ha lesionat greument l'expressió de la voluntat popular en el cas de Catalunya, ja que ha suspès el Govern del president Puigdemont i ha obstaculitzat la formació d'un de

nou resultat de les eleccions del 21 de desembre de 2017. Primer amb la repressió i nul reconeixement del referèndum d'octubre i després perseguint directament càrrecs electes, sense que el Govern espanyol hagi demostrat cap mena de voluntat d'afrontar políticament el conflicte, tot convocant unes eleccions adulterades, amb candidats empresonats o exiliats, i barrant per tres cops les candidatures a la presidència de les persones proposades pel Parlament (Puigdemont, Sànchez i Turull). Un procés emparat per la majoria dels partits espanyols amb l'objectiu de desballestar políticament l'adversari a través de la judicatura, la policia i l'atac sistemàtic a l'independentisme des dels mitjans de comunicació, a falta del tradicional recurs militar. Tot això sota una relativa vigilància de les institucions europees i mundials que conjuren, de moment, el perill d'una resposta més violenta per part del Govern de l'Estat. Són aquestes circumstàncies tan atípiques –històriques– les que han portat Quim Torra, un activista cultural, a la presidència del país.

La implicació de Quim (Joaquim) Torra i Pla (Blanes, 1962) en el catalanisme actiu té el seu origen en l'interès pels principals personatges del periodisme català en l'època republicana i precedent. El periodista és l'intel·lectual que acostia directament al públic les informacions quotidianes i de la cultura local i mundial entrant, via publicacions impreses o ràdio (ens referim als anys vint i trenta del segle XX), directament a la llar dels ciutadans. El periodisme, en les societats occidentals i assimilades, afaïçona la mentalitat, la ideologia i els interessos dins la seva comunitat a gran abast, i sovint aquesta societat és producte directe de l'acció d'aquests intel·lectuals de base, missatgers entre el coneixement general i el públic. És un fonament de la contemporaneïtat.

Per motius professionals, residir a Suïssa li va significar entrar en contacte amb un estol de publicistes catalans cosmopolites que generacions senceres de catalans hem ignorat a causa de la condemna que van patir –a l'expatriació i a l'ostracisme– amb el vistiplau d'un món en plena Guerra Freda. Als arxius de la Societat de Nacions de Ginebra tingué coneixement d'una part de l'obra del periodista Eugeni Xammar, amb qui amplià i aprofundí el focus visual sobre una època blasmada pel feixisme espanyol,

que actuà amb impunitat durant quatre dècades a casa nostra i ha estat la principal guia de la suposada democràcia transitòria. Tampoc les simplificacions de l'esquerra espanyola i catalana no han permès reportar la riquesa de matisos que aquells temps decisius van tenir, i que anaven políticament des del conservadorisme fins a l'esquerra més radical i dogmàtica, tot passant per enquadraments liberals, catòlics i socialcristians. El discurs marxista o filoanarquista s'ha menjat, després del franquisme, la realitat d'un catalanisme que treballava i aspirava a aconseguir superar els problemes socials i nacionals típics d'una societat europea avançada, però indefensa dins d'un estat amb al qual vivia la diacronia del model econòmic i, sobretot, lingüísticocultural.

Torra, el president Torra, tornà de Suïssa amb un bagatge important d'experiència en el món de la gran empresa i de la mecànica capitalista, sovint implacable amb el "recurs humà", però també amb una determinació clara de dedicar-se a la feina directa per l'alliberament de Catalunya des de l'àmbit editorial i de la divulgació. Fruit de les seves experiències al país alpí, on el civisme i el respecte conviuen amb les seues de grans empreses, bancs i una voluntat d'independència nacional ferrenya, tot i les diverses comunitats culturals que el formen, naixé el seu primer llibre, *Ganivetades suïsses. Viatge (d'anada i tornada) al cor del management i del capitalisme salvatge* (2007). Hi posa en relleu com la majoria de grans empreses situen els seus balanços i les seves estratègies de creixement per damunt de qualsevol consideració humanitària i de respecte a la gent en general, ni tampoc pel que fa als seus treballadors, peces fungibles a qui es demana poc menys que la venda de l'ànima a canvi d'abastar els objectius fixats. Abans ja havia publicat *Girona encisa* (2005), posant el text a un llibre d'imatges sobre la ciutat, i havia prologat *La seducció dels rius: diari d'un barceloní a Girona* (2006), de Miquel-Lluís Muntané.

L'any 2008, un cop enllestit el contrapunt literari als seus anys suïssos, Torra s'endinsa plenament a estudiar i treure a la superfície aquell món bàsicament de republicans liberals, catòlics o agnòstics, que es movien a l'entorn del partit idea Acció Catalana. Així, *Periodisme? Permetin! La vida i l'obra d'Eugeni Xammar* és la seva primera contribució important a la

biblioteca d'intel·lectuals catalans damnats per la guerra i l'exili forçós que, a poc a poc, va elaborant la gent de lletres del nostre país, amb la lentitud pròpia de qui va reconstruint després de cada període de destrucció i amnèsia imposades. De Xammar, que havia estat corresponsal a Berlín per a *La Veu de Catalunya* i *El Poble Català* (ahora!) a Washington, Nova York i altres ciutats, Josep Pla havia escrit que li havia ensenyat més que tots els llibres plegats, i que era l'home més intel·ligent que coneixia, i en Pla coneixia molta gent. L'obra no és solament l'homenatge d'un entusiasta, sinó l'estudi ben documentat en arxius i hemeroteques d'un llicenciat en dret a qui cal reconèixer el mèrit d'historiador per aquest i altres treballs relacionats amb el mateix món del periodisme en aquell període. Durant aquells mesos del 2008 aparegué "Retorn a Eugeni Xammar", un article procedent de les ponències de la *Revista del Centre d'Estudis de Granollers*, un avançament apologètic del treball principal. Xammar, "en revolta permanent contra el provincialisme espanyol instal·lat a Catalunya".

En el segon llibre d'aquell any, Torra hi participa com a editor, juntament amb Jaume Ciurana, des del segell Símbol. Es tracta d'*El bibliobús de la llibertat. La caiguda de Catalunya i l'èxode dels intel·lectuals catalans*, obra de Miquel Joseph i Mayol, assagista, editor i director de cinema. Mayol col·laborà a fer travessar la frontera, el febrer del 39, a alguns membres de la intel·lectualitat, tot utilitzant un bibliobús del Servei de Biblioteques del Front. Els bibliobusos van ser una iniciativa de Jordi Rubió, director de la Biblioteca de Catalunya, que havia vist posar en pràctica als alemanys durant la Primera Guerra Mundial, "el servei es fa totalment a l'americana quant a la tècnica i a l'alemanya quant a la disciplina" (p. 18). Els expatriats del bibliobús van ser, entre altres, Mercè Rodoreda, Antoni Rovira i Virgili, Joan Oliver, Pompeu Fabra, Xavier Benguerel o Francesc Trabal. Alguns d'ells mai no retornarien a Catalunya. Amb la disseminació de la immensa majoria d'intel·lectuals catalans, que en el cas dels periodistes arribà a abastar el 80% de la professió, els invasors feixistes (perquè la ideologia inicial de la Falange i dels militars sollevats era feixista, amb l'afegit de no pocs nazis fins que aquests van ser derrotats) s'asseguraven via lliure per imposar el seu discurs totalitari, el seu model

d'existència i la seva llengua en tot àmbit públic. La cultura catalana rebia un cop que podia haver estat perfectament mortal si des de fora i des de dins –sota la repressió i la censura– no es mirava de mantenir-la amb vida.

Dins la *Revista del Centre d'Estudis de Granollers* (2009) es publicà una ponència de Torra llegida dins l'*Anuari* del Centre d'Estudis de Granollers del 2008, en què la literatura periodística tornava a ser l'objectiu preferent: "Manuel Fontdevila: el periodisme perdut d'un home not excepcional", que parteix de la descripció que feu Josep Pla d'aquest escriptor únic: "Fontdevila fou un home de mitja vida, pàl·lid, groguenc, malenconiós, d'una constitució una mica fluixa, generalment rialler, amb un barret d'ales amples, d'un humor sarcàstic, d'un cinisme normal. Fou un gran treballador i un excel·lent periodista." L'entorn humà de Fontdevila era format per Francesc Pujols, Josep Maria de Sagarra, Jaume Passarell, Amichatis, Josep Maria Planes, Eugeni Xammar, Corpus Barga, Chaves Nogales o Julio Camba. Conegut a la seva vila natal com "el cònsol de Granollers a Madrid", va ser objecte, més endavant, d'una monografia més àmplia per part de Torra: *Un bohemí al cabaret del món. Vida de Manuel Fontdevila, un senyor de Granollers* (Acontravent, 2013). La figura de Fontdevila, com la de tants altres, ha estat, a causa del seu catalanisme consubstancial, víctima del corró aplanador d'aquells que pensaven que denigrant-ne els seus cervells, es decapitava tota una nació.

Dues d'aquelles ments excepcionals són les protagonistes d'*Estimat doctor / Admirat mestre. L'esperit d'una amistat en 79 cartes*, edició de Quim Torra i publicada per la seva editorial, Acontravent, nascuda amb el propòsit de posar el lector il·lustrat català davant la realitat del seu mapa genètic, divers però confluent, fet d'idees, projectes, caràcter i personatges singulars. Els propòsits d'aquesta empresa llibresca són descrits per Lluís Bonada a "La nova editorial Acontravent vol ser un referent del periodisme literari català i de l'humor" (*El Temps*, núm. 1277, 2008). Aquestes cartes recullen part de les preocupacions i complicitats d'un dels més cèlebres músics del segle XX, el violoncel·lista Pau Casals, i Josep Trueta, metge i científic, descobridor de tècniques quirúrgiques que van salvar moltes vides durant les deplorables guerres del segle passat. Tots dos, als seus

respectius exilis, van donar veu a la causa catalana i al manteniment de la flama de la seva cultura entre els expatriats, i com a esperança per als qui patien la coacció política i anímica a l'interior.

El 2009 també aparegué a la mateixa editorial una nova història relacionada amb l'exili català republicà, feta amb un recull de poesies i proses que s'havien imprès en publicacions de fora de Catalunya i que mostren la part més sentimental o esperançadora de la tragèdia d'aquelles persones expulsades de la seva pàtria a causa del triomf del totalitarisme. A *El Nadal que no vam tornar a casa. 1939, el primer Nadal d'exili* desfila el pensament de l'indefugible Xammar, però també el de Josep Pous i Pagès, Avel·lí Artís, Agustí Bartra, Pere Coromines, Ambrosi Carrion, Ventura Gassol, els germans Pi i Sunyer i molts altres a través dels papers esparsos on s'escampava el testimoni de la seva dissort i el naufragi de la cultura col·lectiva. Alguns articles arribaven a les revistes publicades a París, Buenos Aires, Xile o Mèxic procedents dels camps de concentració de Bram, de Setfontes o de Sant Cebrià, com el número de *L'Illot de l'Art* d'aquell mateix Cap d'Any, revista feta pels presos del darrer camp esmentat.

En el pròleg que avança el recull de textos, Torra descriu taxativament la situació dels catalans derrotats aleshores: "Mentre la majoria de les 400.000 persones que van emprendre el camí de l'exili eren instal·lades entre els filferros, la sorra, el vent i el mar dels camps de concentració francesos, a l'interior de Catalunya, la repressió, la depuració i les execucions saldaven els comptes del feixisme amb la República. El genocidi que va patir Catalunya va esmicolar un projecte de país tenaçment impulsat per una majoria entossudada en la voluntat d'ésser, la voluntat d'ésser catalans." Confessa que la intenció inicial d'aquest treball era recaptar també textos sobre el Nadal del 1939 publicats a la premsa ocupada de Barcelona: "Ha estat impossible. No ens hem vist amb cor. Hauria calgut una dosi de cinisme excessiva. El Nadal feixista és, senzillament, el Nadal d'un altre país. Res del que en aquelles planes s'escrivía i es publicava no recorda la tradició catalana de les festes" (p. 17). Aquella ensulsiada del 39 ha estat sempre una causa latent de l'evolució del catalanisme actual vers el sobiranisme, i una diacronia

contínua respecte a una espanyolitat que no ha sabut facilitar cap més integració que no sigui la submissió, lluny de solucions democràtiques entre iguals.

El número 254 de la *Revista de Girona* del 2009 incloïa el seu article "Camps i Arboix, polític a contravent", sobre qui fou alcalde de Girona i amic de Carles Rahola, personatge gairebé oblidat d'aquells temps republicans, reconegut per molts exiliats per l'ajut que va proporcionar des del consolat de Perpinyà. Més tard, l'historiador Giovanni Cattini en faria una biografia detallada (*Joaquim de Camps i Arboix: un intel·lectual en temps convulsos*, Fundació Josep Irla, 2015).

Potser abocat al periodisme i a la història per un cert destí col·lectiu – nacional –, aquest advocat especialista en el ram de les assegurances s'endinsa en la genètica d'un país adreçat al seu alliberament polític en els primers anys del segle XXI. Quim Torra ha anat lligant caps i recuperant connexions sempre a través dels millors representants de la premsa d'aquells anys de construcció del país, a través d'intents institucionals com el de la Mancomunitat i, sobretot, del conreu i expansió de la llengua endreçada per Fabra a través del paper imprès. "La *Publicitat*, La *Vanguardia*, La *Veu de Catalunya*, La *Rambla*, El *Matí*, *Mirador*, El *Be Negre*, L'*Instant*, L'*Opinió*, etc. Vaig descobrir-hi un món que ningú no m'havia explicat" (p. 11). Àngel Ferran, Francesc Madrid, Lluís Capdevila (aquest, dignament recercat per Francesc Canosa a *Lluís Capdevila: Història de la meva vida i dels meus fantasmes. La República, el periodisme, el teatre, Cossetània*, 2012), gent que no va prendre mai precaucions provant de construir una Catalunya impossible que durà tot just un parell de dècades aprofitant l'impuls inicial de la Renaixença i el naixement del catalanisme polític del XIX. Valents com "Carles Rahola, afusellat pels franquistes simplement per haver exercit la llibertat d'opinió", escriu Torra a *Viatge involuntari a la Catalunya impossible. Tres periodistes oblidats i l'espectre d'Eugeni Xammar* (2010), guardonat precisament amb el Premi Carles Rahola d'assaig.

Acontravent treu aquell any un retrat de Joan Carretero fet a partir de pensaments i anècdotes. Ell fou l'ànima i el president de Reagrupament, associació a la qual també pertany Quim Torra des del 2009. *Carretero. Retrat d'un metge que fa política* fou escrit per Francesc Orteu, tot seguint en l'estil literari les contradiccions, el caràcter i els conflictes del personatge. I seguint una determinació expressa d'influir pedagògicament en l'ambient polític d'un país que inicia el procés d'alliberament en un context estatal dominat per la corrupció i la recentralització, l'editorial de Torra treu un altre producte aquell 2010: *Sí, Ministre*, traducció al català feta per Toni Aira de la sèrie satírica de la BBC per a la televisió, a partir dels textos anglesos de Jonathan Lynn i Antony Jay (*Yes, Minister*). Hi apareixen, en clau d'humor, tots els tripijocs, tics i acrobàcies del funcionament de l'alta política entre càrrecs electes i l'aparell funcional. Aquell 2010, Acontravent donà un altre fruit: *Les millors obres de la literatura catalana (comentades pel censor)*, un recull de cent cinquanta informes de lectura dels censors de la dictadura franquista sobre alguns dels llibres més destacats de la producció catalana d'aquells temps. En destaca la voluntat de desarrelar el català i la seva cultura que "gracias al Movimiento se ha castellanizado, creo que totalmente, la vida catalana y cada día son menos los interesados en estos temas...", per la qual cosa no es considerava perillós per als seus propòsits de genocidi cultural publicar algunes obres com les de Fabra, Rodoreda, Pedroló i altres: se'ls considerava una espècie inofensiva en vies d'extinció. A la selecció i edició hi va col·laborar el periodista i historiador Jaume Clotet.

La primavera del 2011 se celebrà a Solsona el XI Seminari d'Història que convocà estudis sobre *El catalanisme en el nostre passat nacional*. Torra hi concorregué amb la ponència "Catalanisme, cosmopolitisme i compromís o la generació de periodistes que van somniar un país modern i lliure". Allà tornà a retre homenatge a la figura periodística d'Eugeni Xammar, i cità màximes seves com: "Tractant-se de les coses de Catalunya, jo no prenc mai precaucions" i "Espanya, sense República, continua sent Espanya; Catalunya, sense llibertat, no és Catalunya". Feu un repàs de la premsa catalanista que arribà fins als anys republicans i que,

llevat de *La Vanguardia*, quedà anorreada després del triomf del feixisme espanyol conegut amb el nom de franquisme. Potser el ponent no destacà prou la Mancomunitat organitzada per Prat de la Riba, autèntica plataforma política de la generació noucentista amb la funció principal de teixir una vida cultural, econòmica i de serveis, que oficialitzava allò que la societat catalana anava bastint espontàniament, i que demanava estructuració i sistema. D'allà va sorgir la generació de periodistes que estudia Torra i que encara avui esglaiava llegir per llur modernitat i perspiciàcia, amb una llengua "nova" de qui "Fabra salva el cos i Verdaguer salva l'ànima". El focus de la ponència era el periodisme, informador d'altres col·lectius socials com metges, pagesos, dependents del comerç i de la indústria; és a dir, la generació republicana representada a través dels tres principals portaveus del catalanisme: *La Veü*, *El Poble Català*, *La Publicitat* i, més tard, *El Matí*. Precisament qui fou director d'aquesta darrera capçalera, Josep Maria Capdevila, precursor de la socialdemocràcia cristiana, proper –però no membre– a Acció Catalana i a Unió Democràtica de Catalunya, exiliat durant vint-i-cinc anys a Colòmbia, és un dels personatges que per la seva modèstia no acostuma a aparèixer en el recompte de prohoms de l'època, però la seva qualitat periodística i filosòfica és prou sòlida per no deixar-lo mai de banda. Per acabar d'encaixar tot aquest moviment intel·lectual catalanista dins l'odissea del segle XX, Jordi Casassas ha aportat un estudi cabdal: *La voluntat i la quimera. El noucentisme català entre la Renaixença i el marxisme* (Pòrtic, 2017), premiat amb el Carles Rahola d'assaig 2016, com ho havia estat Torra set anys abans.

A banda dels Xammar, Pla, Capdevila i altres figures senyeres de les pàgines de la premsa d'aquells anys, Torra reclamava l'atenció sobre periodistes no tan anomenats, però que van fer una feina imprescindible en la il·lustració del públic lector, com Francesc Madrid, Irene Polo o Sebastià Gasch.

És potser *Honorables. Cartes a la pàtria perduda* (Acontravent, 2011), on més s'explana a cara descoberta a partir d'unes cartes-retrat-autoretrat adreçades a unes quantes figures del catalanisme contemporani, algunes de ben conegudes, altres de ciutadans anònims com el seu propi

avi. Al pròleg hi trobem ben subratllades les línies mestres d'aquest moviment català, que emprengué la via de l'emancipació estroncada per la guerra i que, avui, la nostra generació prova de reprendre amb un procés lent i pacífic, compromès amb un objectiu nacional que no pot deixar mai de ser cívic i social, si es vol construir un país més just i equilibrat. "Sentir-se pàtria és sentir-se hereu de la República Catalana, dels valors cívics i ètics del republicanisme, de l'austeritat, de la virtut civil, de la igualtat, la llibertat i la caritat (entesa com tenir cura dels béns públics)", "Estudiant aquests honorables m'he adonat del que ha significat el seu combat per unes idees i un país: treball, esforç, sacrifici, mort, exili, vides escapçades, oblit. En quin altre país del món ha passat? En quin altre país europeu han assassinat el President democràticament escollit? En quin altre país del món han estat perseguits els seus lingüistes?", "Es tracta d'això i només d'això, de recuperar un patriotisme que és civisme, cultura i compromís, de deixar de fer-nos perdonar ser catalans. Si ho som, siguem. I vulguem seguir essent-ho i que puguin ser també els nostres fills" (ps. 10-11).

Dels personatges destinataris dels textos, en fa una descripció succinta, dreturera, dels seus principals valors: "La valentia de Carrasco i Formiguera, la tossuderia de Pau Casals, la tenacitat de Rovira i Virgili, la feina callada i constant de Trias Peitx i Pau Romeva, la brillant intel·ligència d'Hurtado i Nicolau, la falta de prevencions de Xammar, la tendresa de Folch i Torres, l'elegància de Pi i Sunyer, el liberalisme de Trueta, el treball infatigable i ardit de Soldevila, Fabra i Coromines, el seny de Prat de la Riba, la ironia de Pla i Cabot, el pragmatisme i la modernitat de Cambó, la intransigència feréstega de Patxot i Macià" (p. 9). Una bona selecció de persones sense les quals la deformació aberrant de Catalunya entre el franquisme i la Transició hauria anorreat definitivament la seva cultura i el propi país com a entitat humana en el món. Unes personalitats que, des del 1939 i contínuament fins avui dia, els diferents poders espanyols s'han dedicat a amagar, ridiculitzar i anorrear: la majoria –i se'n podrien afegir algunes desenes més– no formen part de la coneixença comuna ni de la cultura popular a casa nostra. L'objectiu de l'obra, de l'editorial i de l'autor és, evidentment, capgirar aquesta situació de mort cultural si més no entre

el públic amb una formació mitjana i superior, necessitat de referents històrics, humans. I facilitar així l'expansió per capil·laritat sobre el cos social del país, en previsió d'una rudesia encara més accentuada de la repressió de l'Estat contra Catalunya, com la que ha arribat l'any 2017.

Acontravent publicà, el 2011, *La porta de la gàbia: la decisió del Tribunal Internacional de Justícia sobre Kosovo*, prologat per Carles Boix, amb textos d'Antoni Abat i d'August Gil. L'edició la feu Quim Torra. S'hi esbrina el procés i les raons dels actors implicats en el cas de Kosovo respecte a l'antiga Iugoslàvia, així com les reticències sèrbies (i espanyoles) a reconèixer-li la independència. Sens dubte, es mirava d'estudiar la jurisprudència per al cas català. L'abril d'aquell any publicava, a la *Revista de Catalunya*, l'article "Quatre dies d'abril tenyits d'independència: crònica política de la República catalana, del 14 al 17 d'abril de 1931", on s'expliquen els dolors d'un part fallit: la República Catalana nonada de Macià, que finalment fou espanyola en guanyar les esquerres la partida al nacionalisme. La mateixa editorial treia, de la malaguanyada Montserrat Roig, morta en plena maduresa, *Diaris d'uns anys (1975-1981)* (2011), endreçats pel seu director, Quim Torra, i amb pròleg de Roger Sempere i Roig, fill de l'autora. Es tractava d'un recull d'articles publicats a la premsa catalana en els anys crítics del postfranquisme, que formen el teixit entre la memòria personal i els fets i les incògnites del país. Juntament amb Martí Boada, Torra prologà *Podran arranar, però no desarrelar* (2012), biografia escrita per Andreu Pujol i Mas sobre Mn. Pere Ribot i Sunyer, poeta i precursor catalanista durant el franquisme des de la parròquia de Sant Martí de Riells.

Entre les responsabilitats en entitats cíviques, durant el 2011 presidí l'associació independentista Sobirania i Justícia; poc després entrà al consell permanent de l'Assemblea Nacional Catalana. Des del 2013 fou nomenat director del Born Centre Cultural, i esdevingué el màxim responsable del actes de celebració del Tricentenari de l'assalt a Barcelona per part de l'Espanya borbònica. Torra impulsà la museïtzació del sòl excavat per recuperar l'estructura d'una part del barri de la Ribera aterrat per a la construcció de la Ciutadella, però dimití el 2015 quan es produí el canvi de

govern a l'Ajuntament barceloní per una evident falta de sintonia amb els nous responsables, que volent "guanyar" l'espai per a la ciutat i internacionalitzar-lo acabarien fent una exposició sobre el franquisme on s'exhibí una estàtua eqüestre del dictador, traslladant al carrer la mateixa confusió conceptual d'un populisme contagiada tradicionalment de l'anticatalanisme que caracteritza les elits estatals. Es va fer càrrec, llavors, de la *Revista de Catalunya*, dedicada a la publicació d'assajos, creada per Antoni Rovira i Virgili el 1924, però que ha conegut diverses etapes i orientacions. En deixà la direcció durant el mes de maig del 2018, quan fou nomenat president de la Generalitat de Catalunya. El 2016, el Govern català l'havia nomenat director del Centre d'Estudis de Temes Contemporanis, vinculat a la Secretaria General de la Presidència. Es tracta d'una unitat dedicada a l'anàlisi i l'aportació d'estudis d'interès estratègic i d'actuació. Fou cessat en virtut de la intervenció estatal de la Generalitat.

Muriel Casals i la revolta dels somriures (2016) és un dels darrers escrits extensos de Quim Torra. Aparegué sis mesos després de la mort accidental de Casals, economista i activista cultural del catalanisme. Després d'una llarga militància d'esquerres (PSUC i IC-V), s'orientà –com moltes altres persones i entitats del país– vers el sobiranisme quan el fracàs de l'Estatut del 2006 fou evident el 2010. Esdevingué diputada al Parlament de Catalunya per la coalició Junts pel Sí (2015) i fou substituïda interinament per Quim Torra a la presidència d'Òmnium Cultural fins que Jordi Cuixart fou votat com a nou president aquell mateix any. La presència de Casals en l'articulació social i d'entitats fou constant en aquells primers anys de desvetllament de voluntats i consciències. També va ser present en l'impuls a les manifestacions reivindicatives, en la formació de la candidatura àmplia Junts pel Sí, i en les negociacions –no sempre senzilles– amb la CUP.

Fou una altra editorial, *Angle*, la que el 2016 publicà *Els últims 100 metres: el full de ruta per guanyar la República catalana*, moment àlgid de l'activisme catalanista de Torra en les diferents associacions cíviques i de màxima incandescència politicosocial després de la consulta del 9-N-2014, de les dificultats de Junts pel Sí amb la CUP, i de la marxa irremissible cap a

un referèndum d'autodeterminació que solament podria ser unilateral. Els darrers cent metres, considerats l'acceleració final vers la República, s'havien de fer comptant amb l'eixamplament de la base independentista, però també provocant la ruptura democràtica que fes possible la sobirania de Catalunya. De fet, aquest darrer terme fou la ruta triada pel Govern català de Puigdemont que avui dia encara no ha trobat desllorigador per l'acció dels jutges, l'obstrucció del Govern estatal i la passivitat de l'entorn exterior.

Al número de primavera del 2017, la *Revista de Catalunya* inclou una entrevista de Quim Torra, "Maria Barbal i Jaume Cabré, llengua, literatura i país", en què els dos escriptors comenten el moment actual del país a través de la seva activitat intel·lectual, les dificultats que pateix una cultura enxiquida al seu terror i l'esperança que un futur més lliure pugui definitivament normalitzar la situació de la llengua i de la societat.

L'acció de Joaquim Torra en l'àmbit cultural, de divulgació política i de recuperació del patrimoni humà intel·lectual ha estat contínua durant la darrera dècada. A la seva producció literària i editorial cal afegir centenars d'articles a *El Punt-Avui*, *Nació Digital*, *El Temps*, *El Matí Digital*, *l'Esguard* i el diari *Ara*, entre els més destacats. Però també han estat nombroses les conferències, taules rodones i xerrades en què ha participat per tota la geografia catalana. Algunes han quedat enregistrades i es poden localitzar mitjançant la xarxa internàutica, són: presentació del llibre de Valentí Soler, *El periodisme silenciats: Just Cabot: vida i cartes de l'exili* (2008); "Homenatge a Just Cabot, crític i ateneista" (2011); presentació del llibre de Joan Safont, *Per França i Anglaterra: la I Guerra Mundial dels aliadòfils catalans* (2012); participació a la "Taula de Barcelona pel Dret a Decidir", a càrrec de Jordi Casassas i altres (2014), "Nosaltres som el somni. En record de Muriel Casals" (2016) i "En record de Montserrat Roig" (2017). Una de les darreres, "El ciutadà Pompeu Fabra", la va fer a Terrassa el 9 de maig de 2018 dins dels actes de l'Any Pompeu Fabra.

Respecte a l'activitat de l'editorial Acontravent durant deu anys, alguns dels títols més destacats entre les seves publicacions, a banda

d'aquells ja citats on apareix la labor específica i directa de Torra, són: de Valentí Soler, *El periodisme silenciats: Just Cabot. Vida i cartes de l'exili* (2008); d'Àngel Ferran, *Big Jack, el sanguinari* (2008), relats d'un expert de la ironia i l'humor, ànima d'*El Be Negre* anterior a la guerra; d'Enric Vila, *El nostre heroi, Josep Pla* (2009); del popular provocador i voluble Salvador Sostres, *Viatge de nocces* (2009); de Miquel Colomer i Tomàs, *Tot el que tinc: (anys entre parèntesi)* (2010); de Joan Granés, *El mirall inhumà* (2010), dietari inèdit fins llavors d'aquest jove escriptor empordanès mort prematurament el 1928 a vint-i-dos anys; d'Albert Manent, *Crònica política del Departament de Cultura (1980-1988)* (2010); de Gideon Rachman, *El món de suma zero: la política, el poder i la prosperitat després del crac* (2011); d'August Rafanell i Vall-llosera, *Notícies d'abans d'ahir: llengua i cultura catalanes al segle XX* (2011); de Narcís-Jordi Aragó, *Periodisme sota sospita: 25 anys entre la censura i la llei de premsa* (2013), i de Marc Argemí i Ballbè, *Rumors en guerra: desinformació, internet i periodisme* (2013).

Aquest és el resum i alguns exemples de la vida cultural de Quim Torra en els darrers anys, centrats a nodrir de continguts intel·lectuals l'anomenat procés català vers la independència. A través d'una intensa col·laboració amb altres figures de les lletres i del coneixement ha anat fent les singlades regulars d'aquesta travessia vers la llibertat política nacional, amb un rumb mantingut a través de bordades a babord i a estribord en funció de les condicions del vent. Torra, com tants altres intel·lectuals, partidaris i militants, s'ha servit dels papers escrits i impresos que ens van deixar uns mestres excepcionals, oblidats a causa de la runa de la postguerra i del postfranquisme. D'ells es va recuperant el testimoni viu de pensament i acció per ajudar a suturar les generacions presents amb les d'ahir –amb les lògiques actualitzacions de context i mentalitat–, per tal de reprendre la consciència d'un país que mai no s'ha resignat a tenir un paper secundari al seu propi territori ni en el concert de les nacions civilitzades.

BIBLIOGRAFIA DE QUIM TORRA

El quadern suís. Barcelona: Proa, 2018.

Els últims 100 metres: el full de ruta per guanyar la República catalana. Barcelona: Angle, 2016.

Muriel Casals i la revolució dels somriures. Barcelona: Pòrtic, 2016.

Un bohemí al cabaret del món: vida de Manuel Fontdevila, un senyor de Granollers. Barcelona: Acontravent, 2013.

Honorables: cartes a la pàtria perduda. Barcelona: Acontravent, 2011.

"Catalanisme, cosmopolitisme i compromís o la generació de periodistes que van somniar un país modern i lliure" (2011). Dins: *El catalanisme en el nostre passat nacional*. Solsona: Fundació Francesc Ribalta.

"Quatre dies d'abril tenyits d'independència: crònica política de la República catalana, del 14 al 17 d'abril de 1931". *Revista de Catalunya* (abril del 2011).

Viatge involuntari a la Catalunya impossible: tres periodistes oblidats i l'espectre d'Eugeni Xammar. Barcelona: Proa, 2010.

Periodisme? Permetin!: la vida i els articles d'Eugeni Xammar. Barcelona: Símbol, 2009.

"Manuel Fontdevila: el periodisme perdut d'un home excepcional". *Revista del Centre d'Estudis de Granollers* (2009).

"Camps i Arboix, polític a contravent". *Revista de Girona*, núm. 254 (2009).

Ganivetades suïses: viatge (d'anada i tornada) al cor del management i del capitalisme salvatge. Moià: Símbol, 2007.

Girona encisa. Maçaners: Abadia, 2005.